

DÄNIKEN, UFO, BIBLIA A VEDA¹

Igor Kapišinský †

Abstrakt. Článok prináša pohľad na fenomén diel E. von Dänikena a jemu podobných, ktoré si získali obrovskú čitateľskú popularitu za cenu ignorovania jedných a prekrúcania a/alebo nesprávnej interpretácie iných faktov a ktoré sú v rozpore ako s vedou, tak aj so základmi učenia kresťanských cirkví obsiahnutých v svätej Biblii.

Däniken, UFO, Bible and Science. Abstract. The paper brings a view on the prodigy of the books of E. von Däniken and authors like him, books which gained immense popularity of readers. The price for this is ignoring of some facts and twisting and/or incorrect interpretation of others – the practice which is in contradiction with both science and with the basis of creed of Christian churches contained in the Holy Bible.

Naše médiá o Dänikenovi: Dnes už 79-ročný švajčiarsky spisovateľ, bádateľ a mysliteľ (!)... fascinoval tak pohanský, ako aj veriaci svet. Takmer pred 20 rokmi (1995) na bratislavskom medzinárodnom kongrese Mimoszemské civilizácie II. Däniken zhrnul svoje poznatky, dôkazy (!) a tvrdenia o návštevách z vesmíru. Napísal 21 kníh v náklade viac ako 55 miliónov výtlačkov... *Vo fantázii Däniken nemá určite konkurenta* (to skutočne nemá!). *Jeho argumenty z oblasti fyziky, histórie, pyramidológie, chémie, biológie či iných odborov sú presné – ťažko ho nachytajú na hruškách (!). Už prvá kniha Spomienky na budúcnosť omráčila všetkých...* ATĎ. Takto nejako, takmer bez náznaku kritického pohľadu písali o Dänikenovi mnohé naše denníky a týždenníky už v tej dobe (napr. Práca 129/95, Nový čas 129/95, Národná obroda 129/95, Pravda 129/95, SME 130/95, Slovenka 26/95, SNN 26/95).

Däniken o sebe: *Moja naivná viera sa stratila, keď som si prečítal knihu proroka Ezechiela.*

Veril som a verím v Boha. Ale musí (!) byť dokonalý a nesmie (!) iných trestať. Som hlboko veriacim človekom, každý večer sa modlím. Som autodidakt s veľmi dobrým vzťahom k prístupným odborníkom, som kontroverzný mysliteľ. Som globetrotter – svetobežník. Moje knihy nie sú predsa vedecké... hoci by som ich mohol robiť aj vedecky. Podľa zmyslu slova Wissenschaft som vedcom.

Dänikenova vízia: ... *onedlho pôjde do vesmíru koráb s veľkou posádkou. Bude to 500-ročné putovanie. Za ten čas preletia vzdialenosť 100 svetelných rokov...*

¹ Bratislava 1. október 1995; obnovená verzia jún 2014.

Kto je Erich von Däniken?

Stručne asi takto: Narodil sa 14. apríla 1935 a už v r. 1954 podnikol svoju prvú cestu za pyramídami do Egypta, ktorá skončila 16-mesačným väzením za finančné machinácie. Bol hotelierom vo švajčiarskom Davose, pôvodným povoláním čašník. Jeho osobnou celoživotnou záľubou je cestovanie za účelom hľadania stôp po návštevách mimozemšťanov. Presne 6. marca 1972 *sa pasoval aj za mesiáša a pro-roka, ktorý postaví pochybný poriadok na Zemi na hlavu* (podľa Der Spiegel, Hamburg). Svoje poznatky a rozhľad získal čítaním, besedami s hotelovými hosťami, ale hlavne spomínaným cestovaním, na ktoré si peniaze nezarábal asi najčistejším spôsobom, keďže sa preto dostal ešte párkrát do väzenia. Nebolo by ale etické zdôrazňovať iba tieto tienisté stránky Dänikenovho dobrodružného života. Spomínam to iba preto, že znalci – psychiatri, ktorí v súdnych procesoch svedčili, označili Dänikena za *osobu fantasticky ľživú, ktorá nerozoznáva pravdu od ľži*. Aj ja som si ho dovoľil verejne označiť za podvodníka, ale až po bližšom posúdení niektorých jeho tvrdení vyslovených v jeho prvých knihách... S konštatovaním švajčiarskych psychiatrov sa stotožňujem aj teraz v apríli 2014, keď sa Däniken znova pokúša ohlu-povať ľudí na Slovensku. Nepochybujem, že opäť bude (či bol) úspešný a jeho bludy o pyramídach (teraz je to pre zmenu ústredná téma jeho prednášok) opäť „omráčia všetkých...“...samozrejme, okrem odborníkov.

Spomienky na Dänikena

Spomínam si na „*dänikenovský ošial*“ v rokoch 1968 – 1970, keď bolo na plátno našich kín uvedené filmové spracovanie jeho prvej knižky *Spomienky na budúcnosť* (1968). Spomínam si, ako sme si i s kolegom, tiež poslucháčom astronómie na UK, popudili proti sebe prakticky všetkých priateľov, ktorých sme ešte na vysokoškolských internátoch mali. Príčinou bolo, že sme sa snažili ukázať, že ich idol v mnohom nemá pravdu, že často skresľuje, vymýšľa si a niekedy priamo podvádzal. Nepochodili sme. Dnes aj trochu ľutujem čas, ktorý som vtedy venoval analýze Dänikenových téz z hľadiska mojej špecializácie. Däniken však, povzbudený úžasným čitateľským ohlasom, nehľadiac na počudovanie a rastúce protesty odborníkov, ešte intenzívnejšie pokračoval v rozširovaní svojich ničím nepodložených úvah. Postupne nás obšťastnil ďalšími pochybnými publikáciami *Späť ku hviezdám* (1968) a *Sejba z vesmíru* (1973). Potom prišiel na rad celý tucet podobných brakových výplodov. Ani dnes sa zával jeho kníh nekončí, lebo to, čo vynáša, nie je rozumné ukončovať. Däniken pokračoval titulmi ako napr. *Dôkazy* [12], *Boli bohovia na zemi?* [13] alebo *Po stopách všemocných* [14]. Däniken už v Bratislave sľúbil i ďalšiu publikáciu *Der jungste Tag hat längst begonnen – Posledný deň už dávno začal*, ktorej slovenský preklad je už dnes ozaj „sta-

rina“.² Prakticky vo všetkých Dänikenových knihách sa neustále opakuje to isté, a nerád by som sa opäť venoval širšiemu rozboru týchto „diel“, poučený z mladíckej nerozvážnosti z rokov 1968 - 1970. Rokmi som zistil, že je to *Vanitas vanitatum... Márnosť a iba márnosť...* (Kaz 1, 2).

Z pohľadu náboženského ma predsa len zaujala kniha E. von Dänike na *Zjavenia* [10], pri ktorej sa chcem podrobnejšie pristiaviť na inom mieste. Tu sa totiž naplnila moja dávnejšia obava, že vševediaci Däniken začne nakoniec ako „veriaci“ nekompetentne pôsobiť aj vo filozofii a teológii. Prv však uvediem pár poznámok k vecnej stránke „dänikenizmu“, ufománii, pyramidománii a kozmickým mýtom vôbec.

Čo Däniken vlastne tvrdí?

Tézy jeho „náuky“ sa stručne dajú zhrnúť do týchto bodov:

1. V dávnej minulosti navštívili našu planétu - Zem vyslanci **mimozemských civilizácií** (ďalej iba MZC). Je pravdepodobné, že sa to stalo viackrát a že sa takéto návštevy uskutočňujú dodnes.
2. Mimoszemšťania mohli a aj zasahovali do evolúcie ľudských spoločností. Pravdepodobne robili aj génové manipulácie s ľudským materiálom a ovplyvňovali i kultúrny vývoj ľudstva.
3. Stopy po týchto zásahoch a návštevách možno nájsť v starých náboženských textoch, v dávnych mytológiách, či v niektorých úžasných znalostiach národov starovekých kultúr. Nie je vylúčené, že mimoszemšťania mali podiel aj na vzniku niektorých náboženských systémov.

² Aby si čitateľ aspoň trochu mohol urobiť predstavu o chorobnej grafománii Dänikena, uvádzame na tomto mieste aj zoznam jeho ďalších kníh preložených do českého alebo slovenského jazyka a vydaných aj v opakovaných reedíciách. Preto si zoznam nenárokujeme na kompletnosť či zaručenú chronológiu. Okrem v hlavnom texte už uvedených kníh, ide napríklad o tieto diela: *Posolstvo večnosti* (Ikar,?); *Deň, keď prišli bohovia* (Slovenský spisovateľ,?); *Mám rád celý svet, Miluji celý svět* (Remedium, 1997, Knižní klub, 2011); *Stratégia bohov, Strategie bohů* (Knižní klub, 2004, 2012); *Súdny deň už dávno nastal* (Ikar, 2004); *Bohovia boli astronautmi* (Ikar, 2002, Knižní klub, 2006, 2013); *Dedičstvo bohov* (Ikar, 2005); *Cudzinci z kozmu* (Remedium, 1998); *Nové kozmické stopy* (Slovenský spisovateľ, 2005); *V mene Dia* (Ikar, Knižní klub, 2012); *Znamená z vesmíru* (Ikar,?); *Tajomný dávnovek Středomoří* (Dialog, 2013); *Omyly v zemi Mayů* (Dialog, 2012); *Pozdravy z doby kamenné* (Dialog, 2011); *Druhá strana archeologie* (Dialog, 2012); *Lovci straceneho vědění* (Dialog, 2005); *Znamení z vesmíru* (Knižní klub, 2009); *Prorok minulosti* (Knižní klub, 2011); *Návrat bohů* (Dialog, 2010, 2012); *Tajemství mayské studny* (Knižní klub, 2012); *Zlomek času* (Knižní klub, 2014); *Cesta na Kiribati* (Knižní expres, 2004); *Nové důkazy* (Dialog, 2007); *Planeta lhářů* (Dialog, 2007); *Poselství večnosti - Znamení planiny Nazca* (Euro-media Group - Knižní klub, 2001, 2004) a iné obmeny tých istých nepodložených teórií a pochybných faktov.

4. Ľudstvo je zrejme sledované MZC aj dnes, o čom svedčia fakty ohľadne UFO (Unidentified Flying Objects – Neidentifikované lietajúce objekty), prípadne svedectvá o stretnutiach I. až IV. druhu. (Jednotlivé druhy sa líšia energiou ktorú majú k dispozícii MZC, resp. ľudia pri prípadných vzájomných stretnutiach – ide o klasifikáciu navrhnutú asi v roku 1962 ruským astrofyzikom Nikolajom Kardašovom).³

Pri návšteve Prahy 3. apríla 1992 Däniken tvrdil, že iba jeho súkromný archív obsahuje 10 000 faktov (!) a indícií potvrdzujúcich vyššie uvedené tézy.

Podme sa teda letmo pozrieť aspoň na niektoré z nich, ale predtým aj na metódy jeho práce.

Metódy Dänikenovej práce

Mnohé tvrdenia v *Spomienkach na budúcnosť* i v ďalších Dänikenových knihách nie sú iba nevinné omyly a nepresnosti. **Ide o hrubé neznalosti, skresľovanie faktických údajov, zamlčovanie známych skutočností až po úplné výmysly.** Všetko toto robí Däniken, len aby podporil svoje kozmické vízie a tézy. Ak by mal ozaž dostať nejakú cenu, tak by to asi mohla byť cena pre najlepšieho výrobcu umelých „záhad“, ktorý najbravúrnejšie ignoruje skutočné záhady a nevyriešené otázky, pred ktorými prirodzene rôzne vedné disciplíny stoja a ešte dlho budú stáť. Pracovnú metódu Dänikena možno charakterizovať aj tak, že často v svojich konštrukciách **na podporu jedného nezmyslu použije ďalší.** Jedine tak je možné, že napríklad prezident Českej archeoastro-nautickej asociácie Mgr. Vladimír Liška, jeden z mnohých obdivovateľov Dänikena, má dojem, že Däniken *svoje tézy dokazuje v logickej previazanosti* (jeho doslovný komentár k vystúpeniu Dänikena v Prahe v apríli 1992, TN 25/1992, s. 15).

Je na tých výmysloch niečo skutočné? Ak áno, tak čo?

Toto zavádzanie verejnosti by sa Dänikenovi až tak nedarilo, keby mu v tom nepomáhali viacerí jemu podobní „bádatelia“ po celej zeme-guli. Nečudujme sa potom, že i celkom vážni a vzdelaní ľudia si nad jeho fantazírovaním ustarostene povzdychnú: **Niečo na tom môže byť!** Široký záber Dänikenových téz cez rôzne vedné oblasti (paleontológia, archeológia, história, geológia, geofyzika, astronómia, biológia, medicína, genetika, sociológia, teológia, atď.) totiž neumožňoval špecialistom z jednotlivých disciplín vyjadriť sa komplexne k celej jeho teórii. Historik alebo egyptológ napríklad aj keď dobre vedel, že Däniken predkladá čitateľovi nejakú historickú nehoráznosť, o jeho astronomických alebo

³ Mimochodom, v ruštine majú pre nich výstižné názvy ako *okoloprochodci nauky* alebo *okolonaučnyje prochodimci*, teda vo voľnom preklade asi *bežci pomimo vedy*.

teologických exkurzoch si myslel, že *niečo na tom môže byť*. Däniken túto situáciu sprvoti aj chytrácky zneužíval. Keď sa však už časa ním produkovaných dezinformácií naplnila vrchovata a odborníci si medzi sebou vymenili názory, začali sa aj zo strany vedy množiť ostré protesty a úplne odmietavé stanoviská k „dänikenizmu“ ako širokej konštrukcii nepodložených hypotéz. Síce oneskorene, ale na obranu špecialistov treba povedať, že o Dänikenových „objavoch“ a „záhadách“ sa ani nemali kde dozvedieť! Däniken totiž, podobne ako všetci predstavitelia pseudovedy, dodnes nepublikoval ani jediný článok v niektorom vedeckom, recenzovanom časopise. Okrem toho si myslím, že mnohí vedci mlčali, lebo si mysleli, že jeho výmysly nemôžu ani laici brať vážne. Dnes vieme, akí boli naivní! K tomuto problému je užitočné odciťovať aspoň pár pasáží z obsiahleho listu svetoznámeho bádateľa **Thora Heyerdahla** (1914 - 2002), v ktorom sa vyjadril k Dänikenovým najvulgárnejším falzifikáciám archeologických nálezov, najmä na Veľkonočnom ostrove:

*... Seriózni vedci sa usmievajú nad bezhraničnou dôverčivosťou neuzdelaného laika. Aj keď sa medzi sebou povedzme hádajú o technických podrobnostiach a teóriách rekonštrukcie, nikto z nich neberie ľudí ako je Däniken vážne a nikto nestojí o to, aby zostúpil z akademického piedestálu a začal diskutovať o úplných nezmysloch len kvôli poučeniu prostého človeka. Prevládajúci pocit medzi tými, ktorí mohli bojovať proti svetom sa valiacim podvodom, bol – či už odôvodnene alebo nie – asi tento: **Kto je natoľko hlúpy, že berie také nezmysly vážne, zaslúži si, aby bol podvádzaný.** A zatiaľ čo mlčanie vedcov a bezuzdná reklamná kampaň podvodníkov robí si blázna z miliónov ľudí, pokračujú vedci v písaní pre seba, komentujúc Dänikena a jemu podobných nanajvýš príležitostným vtipom. Napríklad jeden bádateľ sa vrátil z Egypta s týmto komentárom: „Začínam veriť, že starí Egypťania naozaj poznali bezdrôtovú telegrafiu, kopali sme celé roky a nikde sme nenašli ani kus drôtu...“*

A Thor pokračuje na inom mieste takto: *... Organizoval a viedol som prvú archeologickú výpravu vôbec, ktorá robila stratigrafické vykopávky (stratigrafia – odvetvie geológie o priestorových súvislostiach a časovom slede vrstiev, predovšetkým sedimentárnych hornín - I.K.) na Veľkonočnom ostrove. Profesionálny tím amerických a európskych archeológov pracoval so mnou šesť mesiacov a niekedy sme mali na vykopávkach najatých až sto robotníkov. Okrem populárnej knižky o našich príhodách *Aku-Aku*, ktorú som napísal pre zainteresovaného laika, o výsledkoch sme spoločne vydali dva veľké vedecké zväzky. Neskôr Däniken napísal knihy *Spomienky na budúcnosť*, *Späť k hviezdám* a *pod.*, kde úplne ignoroval naše nálezy i publikácie a vycucal si z prsta vyložené nezmysly, aby uspokojil a pobavil po vesmíre dychtivých čitateľov. Ja a moji kolegovia nesieme vinu na tom, že sme ihneď nevyužili moderné informačné prostriedky a neupozornili verejnosť, aby nebrala jeho výmysly vážne. Avšak*

podobne ako iní bádatelia nepredpokladali sme, že ľudia budú brať jeho výmysly vážnejšie než my samotní. Zahájiť verejný útok, ak to nie je priamo v sebaobrane, nie je nikdy príjemné. To vysvetľuje naše mlčanie. Laický čitateľ, ktorý sa chce niečo dozvedieť, má právo byť informovaný o tom, že to, čo von Däniken píše o pôvode obrovských sôch na Veľkonočnom ostrove, nemá ani najmenšiu oporu vo faktoch. Vieme presne ako, kde, prečo a kedy boli vytesané. Posledné sochy vznikli r. 1600 nášho letopočtu...

A ako videl T. Heyerdahl mieru viny všetkých zainteresovaných?

... *Vina nás vedcov je v tom, že sme sa neozvali, chyba neinformovaných laikov zas v tom, že sa nedržali vlastného rozumu, a komerčných autorov ako je Däniken v tom, že nepovedali svojim čitateľom, že im predkladajú zábavnú beletriu, a nie populárno-vedeckú literatúru.* To by snáď stačilo.

S neľúostnou kritikou sa konečne ozvali i ďalší odborníci z rôznych vedeckých oblastí. Samozrejme, že po takýchto hodnoteniach sa Däniken postavil do pózy neuznaného génia, ktorému vedci údajne závidia a nenávidia ho, lebo on vraj *búra prehnité bašty skostnatenej vedy.*

V tomto martýrskom postoji ho i dnes ľutujú a zároveň glorifikujú komerčne zamerané médiá na celom svete, naše nevynímajúc. V tomto „balení“ vystupuje Däniken i v Bratislave stále, vtedy i dnes. Preto ma udivuje do neba volajúca neprofesionalita našich žurnalistov, že to nevedia rozpoznať a pomenovať ani dnes! Erich je však vždy veselý, sebavedomý a rozšafný, avšak je tu opäť s úplne rovnakými rozprávkami. Oživenie moderátora i publikum vidia snáď iba v zmodernizovanom slovníku a v ohlásení zopár nových (fakticky starých) „záhad“ pre vedu. Tá by však bola už ozaj nepoučiteľná, keby na to všetko znova vážne reagovala. Podľa mojej myienky v minulých rokoch tak urobila dostatočne mnohými vyjadreniami, článkami a dokonca i knižnými publikáciami. Keby sa prvá Dänikenova kniha provokačne neponúkala ako *literatúra faktu*, ale skôr ako kniha žánru *science fiction* alebo román, možno by sa vedci ani vtedy neozvali. *Spomienky na budúcnosť* sa však verejnosti predkladali ako celkom vážna hypotéza a to bola už pre vedcov predsa len príliš tuhá káva. Prekladateľ i komentátor tejto osudovej knižky, už nebohý MUDr. **Ludvík Souček** (1926 - 1978) - sám autor podobných českých fantastických knižiek (*Tušenie súvislostí, Tušenie tieňa...*), má na tom tiež svoj značný podiel viny. Hoci bol zubným lekárom, predsa mohol mnohé Dänikenove tvrdenia už hneď na začiatku uviesť na pravú mieru. Samozrejme, keby to vôbec chcel a vedel...

Dänikenovi očividne chýba niečo, čo pri serióznej práci absentovať nemôže: overené (!) fakty, skromnosť, kritické myslenie a sebakritika. Von Däniken predpisuje aj Bohu, čo „musí“ a čo „nesmie“ robiť! Potom nás už neprekvapí, že povyšenecky určuje aj vede, čo má a nemá skúmať. Jeho publikácie však dosvedčujú, že on sám pritom nemá ani potuchy, ktoré problémy sú v jednotlivých vedných disciplínach prioritné a podstatné. Chaoticky zhrňa nepodložené domnienky, navyše často

úplne extrémne. Lubovoľne, bez ohľadu na prácne získané poznatky vedy, si napríklad vykladá význam starovekých kresieb, ich datovanie a rovnako tak zámerne skresľuje podstatu niektorých archeologických objavov, ako sú napríklad Rudenkove nálezy pazyrických kurganov, t. j. mohýl pri obci Pazyrik v Altajskom kraji, alebo nálezy v Jerichu, atď. Vrchol „záhadňovania“ za každú cenu a súčasne i prabiednu úroveň svojich znalostí Däniken dokonale demonštroval vlastnou „egyptológiou“ či pyramidomániou (pozri ďalej).

Prečo sa Dänikenove bludy tak ťažko overujú?

Je potom jasné, že takéto metódy Dänikenovho „bádania“ nemajú žiadnu nádej, aby jeho prípadné závery bolo možné posúdiť a overiť metódami vedeckej kritiky napríklad v zmysle stanoviska reálneho falzifikacionizmu **Karla Raimunda Poppera**. To, povedané veľmi jednoducho, znamená, že skutočná vedecká teória musí byť v princípe vyrátiteľná, falzifikovateľná! Rovnako jeho produkcia poloprávdy a lží sa prieči už staršiemu **princípu tzv. Occamovej britvy**.⁴ Poviem to ešte jednoduchšie: pokiaľ to nie je nutné, vysvetľovanie nových javov netreba komplikovať! Dänikenov spôsob práce však odporuje i ďalším princípom, s ktorými sa vo vede bežne pracuje.

„Logická“ niť pri tvorbe Dänikenových záhad je asi takáto: Najprv treba pripraviť pôdu pre „záhadu“, t. j. **za každú cenu presvedčiť čitateľa napríklad o tom, že naši predkovia boli tupci**. Preto sa túto nepravdu tak často snaží „dokázať“. Potom sa snaží ukázať – opäť pomocou nejakej polopravdy – že používajú nejaké výnimočné znalosti, stavby, materiály či stroje. Z toho vyfabrikovaného „čuda“ potom niet samozrejme iného riešenia a východiska, ako ním ponúkaná téza o mimozemskej návšteve. A jedine tá umelo vyfabrikovaná dilema „vždy vyrieši“. Aké jednoduché, nie?

Ide iba o amorálny obchod s fantáziou!

Poviem ešte niečo o Dänikenových „obchodoch s fantáziou“, čo tiež patrí k pozadiu metód jeho práce. Porovnajme Ericha napr. s J. Veronom, a rovno povedzme, **že nie je fantázia ako fantázia!**

Iste, aj veda potrebuje fantáziu, ba dokonca i omyly. Nie je však katastrofou dopustiť sa omylu, ale tragédiou je tvrdošijne v ňom zotrvať a i napriek prijateľným racionálnym protiargumentom. Často sa tvrdí, že Däniken, hoci nie je vôbec v predkladaní argumentov vedou akceptovaný, aspoň ju vyprovokoval k bádaniu nad otázkami, ktoré by si ináč

⁴ William Occam (1288 - 1348) bol františkánsky mních, filozof a prírodovedec, ktorého pre vzdorovitosť a niektoré názory pápež Ján XXII. v roku 1325 exkomunikoval. Pri zložitých otázkach vedy, filozofie a teológie odporučal tento mních držať sa rozumnej zásady: *Ponenda non sunt multiplicanda sine necessitate!* (teda, že úvahy nemáme bezdôvodne komplikovať).

nevšimla. Tento všeobecne rozšírený omyl som už čiastočne komentoval. (Erich totiž ani nechyruje, čím by mohol vedu inšpirovať, obohatiť, alebo kde sú jej vážne problémy, atď.) Däniken narobil vede starosti iba v tom zmysle, že obral o drahocenný čas odborníkov, ktorí pre uspokojenie verejnosti cítili povinnosť ozvať sa a dať jeho balasty o mimozemských návštevách i s „dôkazmi“ na správnu mieru.

Vo fantázii Däniken určite nemá konkurenta, píšú o ňom novinári, a nielen naši. Netreba si však túto „fantáziu“, ktorá väčšinou dezorientuje, zavádza, je úplne odtrhnutá od reálneho sveta a v konečnom dôsledku nenapomáha, neinšpiruje, ale brzdi skutočný rozvoj vedy, pliesť s tvorivou fantáziou **J. Vernea**, **H. G. Wellsa**, alebo plodnými indíciami napr. **Dr. M. Baumana**. V historickom pohľade ako príklad stačí uviesť známu skutočnosť okolo zrodu raketovej techniky: **K. E. Ciolkovského** inšpiroval J. Verne a Ciolkovskij potom motivoval v práci **Sergeja Koroleva**. Tiež je preukázané, že **zo 108 Verneových nápadov bolo až 64 realizovaných a iba 10 bolo chybných!**⁵ Podobne **iba 10 z 89 Wellsových technických vízií sa nedá použiť...** Čo sa však z neplodného gulášu technických Dänikenových balastov dá realizovať? Alebo nad ktorými ideami z Dänikenových knížiek sa môžeme vážne zamyslieť (predtým nevyslovenými)? Ani tá jeho fantázia (nápady?) nie je totiž až taká originálna. V mnohom opakuje a drží sa svojich „duchovných otcov (vodcov)“ typu **J. Bergiera** (1912 - 1978), **L. Pawelsa** (1920 - 1997), prípadne mnohých ďalších. Udáva sa dokonca, že napr. z knihy **R. Charrouxa** (1909 - 1978) *Záhadná minulosť* Däniken „potichu“ opísal bez zmeny celú vety!

I keď nasledovné prirovnanie v mnohom pokrivkáva (veď **omnis comparatio claudicat**), predsa z pohľadu vedy o symboloch sa zdá, že tak ako **Sigmund Freud**, ktorý vo všetkom videl mužský alebo ženský symbol, i Däniken má „schopnosť“ nekriticky vidieť vo všetkom stopy mimozemšťana z vesmíru. **Zmysel pre podobnosť a analógiu nesiaha však u Dänikena snád ďalej ako postreh, že dvojhrbá ťava sa podobá na burský oriešok!** Za to mu však v Štokholme asi „Nobelovku“ neudelia...

Teraz ešte niečo o Dänikenových „dôkazoch“ a „znalostiach“

Napríklad z biológie a genetiky: Däniken tvrdí, že je možný život bez kyslíka alebo i bez vody, pretože to **dokazujú anaerobné baktérie** (nepotrebujú k životu vzduch alebo kyslík - I.K.)... Na to nadväzujú jeho ďalšie skomoleniny a omyly o **baktériách, ktoré produkujú železo**, alebo o **živých bunkách mumifikovanej egyptskej princeznej Mene**, atď. Mimochodom, okrem vecných nezmyslov, na-

⁵ Skvelé, priam vyčerpávajúce pojednanie o prácach a živote J. Vernea je publikované v zborníku *Fyzika a Etika VII* (Nitra, 2014). Autorom je známy vedec z NASA **Ladislav E. Roth**.

príklad po laboratóriu v USA (Oklahoma?), ktoré údajne malo „fakty“ o múmií zistiť, by ste pátrali márne! To sa ale Dänikenovi stáva častejšie a neverím už, že neúmyselne. Svedčia o tom napríklad aj kanadské žartíky okolo pokladov v tuneloch v Ekvádore, v jaskyni Los Tayos, atď.

Podľa Dänikena nás MZC najskôr z orbitálnej stanice pozorovali a navštevovali. Až potom cieleňou mutáciou vytvorili z ľudí inteligentné bytosti... Biológ **prof. dr. Pavol Nemec** z SAV analýzu k tomuto Dänikenovmu „objavu“ už pred viacerými rokmi uzatvoril takto: ***Biológia sa nad touto hypotézou prinajmenšom zasmejú...*** Däniken neskromne porovnáva svoj jalový bádateľský entuziazmus s históriou **Heinricha Schliemanna** a jeho objavom starobylej Tróje. Už Dänikenova prvá kniha je nepodarený hybrid, keď **mu Biblia slúži ako laboratórium na plodenie nezmyslov**. Dvojnásobne to platí o jeho knihe *Zjavenia*, ktorú som už spomenul a o ktorej budem hovoriť podrobnejšie.

Z teológie a trocha z fyziky: Archa úmluvy je podľa Dänikena kondenzátor typu leydenskej fľaše, schopný zabiť človeka (Spomienky..., kap. 4). Däniken si tu trochu Bibliu prispôsobil a text trochu dovymýšľal. Hovorí napr. o zliatinách – Biblia však o čistom zlate. Naopak, Biblia nehovorí o sršaní iskier z archy, Däniken však, zrejme aby vyrobil „záhadu“, o tom hovorí, a pod. Asi niečo počul o **Voltovom stĺpe**, nevedel si však už spočítať, že by takto vytvorený elektrický článok (kde elektrické napätie vzniká dotykom rôznych kovov) nedokázal zabiť človeka. To mu však vôbec nevaďí. Blúzni ešte pekných pár stránok ďalej o cherubínoch na vrchnom kryte archy (jeden by mal byť magnetický), ako o základe nového telekomunikačného prístroja medzi Bohom (rozumej mimozemšťanom na hore Sinaj) a Mojžišom. Všetko to ešte bez hanby „doloží“ aj citátom z Písma!

Z archeológie: Podľa Dänikena MZC pristáli údajne aj na Malte (pozri napr. [11, kap. 3: **Malta, raj neriešených záhad**]), čo zdôvodňuje najmä údajne záhadnými vozovými koľajami (**cart ruts**) vyskytujúcimi sa na rôznych lokalitách Malty. Záhadné sú však iba pre Dänikena (že by opäť iba z nevedomosti?), ale už niekoľko rokov nie pre archeológov svetového mena, ktorí nezávisle túto problematiku rozriešili. Keďže „záhad“ je mnoho a miesta naopak málo, nemôžem ich vymenovať a už vonkoncom nie popísať, ako ich výskumníci rozriešili.

Kozmonaut z Palenque je obzvlášť častým, no veľmi primitívnym (založený iba na viere v svoje tézy) Dänikenovým „argumentom“. Ide o reliéf zo sarkofágu vysokého mayského kňaza, ktorý roku 1952 objavil mexický archeológ Albert Ruz Lhuillier. Podľa Dänikena je na ňom zobrazený kozmonaut riadiaci medziplanetárnu (medzihviezdnu?) raketu! Predovšetkým, obrázok má byť zvisle, a nie tak, ako ho „číta“ Däniken! Vieme, že to tak má byť, pretože Dänikenovi unikli dva znaky mayského písma dolu na oltári, ktoré jednoznačne určujú polohu obrazu, a teda i postavy. Obraz potom predstavuje bežný oltár s ležiacou obeťou s vyrezaným a krvácajúcim srdcom. Všetky znázornené výjavy

na ňom sú vysvetliteľné v rámci bežných mayských rítov a archeologických znalostí. A je po ďalšej „záhade“...

Z histórie: Däniken sa čuduje, že Mayovia vedeli o guľatosti Zeme. Okrem toho, že Aristoteles napr. už 1 000 rokov pred nimi uvádzal štyri dôkazy, že Zem je guľatá, je zaujímavé aj to, kde Däniken zobral tvrdenie o tejto znalosti Mayov. Asi si to opäť vycucal z prsta, aby bolo o „záhadu“ viac, a bolo sa nad čím zamýšľať...

Däniken tiež nechápe, **prečo už 3 000 rokov pred n. l. Inkovia šľachtili bavlnu, aj keď nepoznali krosná (tkáčsky stav)?** (Spomienky..., kap. 4). Pripomeňme, že Inkovia vstupujú do dejín približne až v druhej polovici druhého tisícročia nášho letopočtu! **Ide teda o Erichov omyl takmer o 4 500 rokov!**

O výmysloch a nepresnostiach ohľadom juhoamerických kultúr, o neexistujúcich nálezoch, o kresbách, ktoré v skutočnosti vyzerajú úplne ináč, ako ich opísal Däniken, o „záhade“ **Tiwanaku, obrovského trojzubca v zálive Pisco**, kresieb na peruánskej planine **Nazca** i v **údolí Palpa**, sa nemienim už rozpisovať. Mnohí kompetentní vedci napísali o tom aj podrobnejšie články, napríklad doc. V. Šolc z Náprstkovho múzea v Prahe [8]. Skrátka, celá Dänikenom sledovaná kultúra z ničoho nevybočuje a zachováva logicky svoj vývoj a sled, začlenený do kultúr Južnej Ameriky. **Nemusíme preto nič vysvetľovať zášahom zvonku!** Z podobnej kategórie „záhad“ budú zrejme aj podivuhodnosti z **Puma punku v Bolívii**, o ktorých sa dnes skreslene informuje na internete.

Z kartografie: Na podporu svojich téz Däniken „objavil“ senzáciu v podobe **starých máp** tureckého námorného dôstojníka **Piriho Reisa**, popraveného v roku 1554 (Spomienky..., kap. 3). Podľa Dänikena sú v nej podrobnosti, ktoré mohli zaznamenať iba MZC z kozmickej loďe z veľkej výšky nad Káhirou! Astronomicko-kartografický nezmysel je zřejmý, historické vysvetlenie jasné a nechce sa mi už opakovane touto banalitou zaoberať (pozri napríklad odborný článok, ktorý tomu problému venoval už dávnejšie **prof. dr. Karel Kuchař** [3]).

Úmyselne vynechávam demonštráciu Dänikenových omylov a výrobu „záhad“ v astronomických vedách (Spomienky..., hlavne kap. 6). Myslím tu na údajne „zázračné“ astronomické vedomosti Mayov napríklad o dĺžke mesiaca, roka a pod. K tomu predsa stačilo vedieť násobiť a poctivo pozorovať lunácie i iné úkazy na oblohe – čo Mayovia aj poctivo robili! To isté platí o podobnom zavádzaní okolo „tajomných“ astronomických znalostí Dogonov. Mám tým na mysli najmä špiritizovanie okolo hviezdy (viacnásobná!) Sírius v súhvezdí Veľkého psa. Myslím tiež na Dänikenov údiv (takže opäť „záhada“) nad tým, odkiaľ vedel **J. Swift** o dvoch mesiacoch Marsu už v roku 1726, keďže boli objavené až v roku 1877? Vysvetlenie (nielen moje): stačilo poznať Keplerove predpoklady, jeho i Newtonove zákony a trocha pritom uvažovať! Nebudem samozrejme komentovať ani slabomyselné úvahy Dänikena o **tunguzskom meteorite** (!), či skresľujúce úvahy o pyramidách, sfín-

gách, „**ľudských tvárach**“ na Marse (!), a iné jeho kozmické záhady. Robím tak bez vysvetľovania preto, že mnohí a kompetentnejší už o tom popísali dokonca celé knihy a ja sám som s tým stratil tiež dosť času.

Z techniky: Často je nepochopiteľné, prečo je niečo pre Dänikena „nepochopiteľné“. Taký skúsený človek praxe a nechápe napríklad, ako mohli stavitelia pyramíd tak perfektne nivelizovať terén (ušlo mu, že bola už známa triviálna metóda vodou naplnených dier...), ako sa „presne“ opracovávali a premiestňovali obrovské kamenné kvádre, čuduje sa nad „zázračnými“ technikami našich predkov napríklad pri štiepení alebo pri opracovaní „skalpelov“, atď. Všetky „záhady“ tohto typu uspokojivo vysvetľuje tzv. **experimentálna archeológia**, čo však Däniken i L. Souček akosi ignorujú. Veľmi cenné skúsenosti v tejto oblasti má aj český experimentátor **Pavel Pavel** (nar. 1957) zo Strakoníc, dnes už svetom uznávaný odborník.

Úplne na záver týchto ukážok z Dänikenovho „výskumu“ som si však ponechal oblasť, kde sa strápnil azda najviac. Po vecnej stránke tu ide o záhadňovanie výskumu pyramíd za účelom podporenia vlastných téz. Po formálnej stránke si tu okato napomáha úplne detinskou mystikou čísiel a primitívnymi počtami na úrovni žiačika ľudovej školy. Preto o týchto dvoch aspektoch v jednej oblasti poviem niečo osobitne. Je to veľmi aktuálne aj vzhľadom na hlavné poslanstvo súčasnej návštevy Dänikena na Slovensku. Upozorňujem, že uvedené omyly a nepravdy sú iba nepatrným zlomkom (asi 5 %) bludov, ktoré obsahujú Dänikenove knihy. Kto túži po ostanom zvyšku, nech si podrobne prečíta skvelú, 300-stránkovú publikáciu archeológa **Jaroslava Malinu** a historičky **Renáty Malinovej** *Sme deťmi mimozemšťanov?* (Bratislava, Obzor 1989).

Dänikenova „pyramidológia“, pyramidioti a pyramidománia

Tým tretím – pyramidománia – bol Däniken úplne posadnutý, a tak naplnil obsah druhého pojmu v nadpise, hoci sa niekomu môže zdať prísilný až urážlivý. Ale jeho autorom nie som ja. Navrhol ho v diskutovaných súvislostiach význačný egyptológ **N. F. Wheeler**. Potvrdzujú to aj ďalší významnejší archeológovia a egyptológovia sveta. Däniken im dal k tomu príležitosť už nielen svojou prvou knihou, ktorou podľa novinárov *fascinoval svet*, ale i zvláštnou, tomuto problému venovanou publikáciou **Oči sfingy** [9]. Pre nedostatok miesta uvediem iba citáciu, kde čitateľ k vecnej stránke Dänikenových pseudovýskumov egyptských pyramíd nájde hodnotenia ich „významnosti“ (teda bezvýznamnosti) od významného, žiaľ už zosnulého bádateľa **Vojtecha Zamarovského**. V jeho knihe **Jejich veličenstva pyramídy** [16] v 12. kapitole na stránkach 341 – 377 nájde každý zvedavejší čitateľ všetko potrebné. Tu zacitujem z tejto knihy iba dve veci týkajúce sa Dänikena a pyramíd. V. Zamarovský na str. 370 píše: *Pyramídy nie sú dôkazom existencie*

MZC: *Čo o nich vieme, stačí, aby sme mohli bezpečne prehlásiť, že sa pri ich stavbe nedostali k slovu „bohovia“ či „mimozemšťania“..., a že v nich Hospodín nezašifroval osud ľudstva.* A na str. 371 upozorňuje: **Navzdory čitateľskému úspechu** (Dänikenovej knihy - I.K.) **je však potrebné povedať, že ani jednu vetu z toho, čo v nej napísal o pyramidách, nemožno brať vážne.** Tento záver potvrdzujú aj iní odborníci...

Ako som už spomínal, aby bolo záhadňovanie čo najdokonalejšie, používa pyramidoman Däniken už hodne otrepanú hračku stredoškolských učiteľov vo výslužbe - mystiku (mágiu) čísiel.

Mystika čísiel

Vo viacerých Dänikenových knihách je roztrúsené zistenie úžasných „súvislostí“, napr. medzi rozmermi pyramidy (hlavne Cheopsovej) a rôznymi matematickými a astronomickými konštantami a mierami. Däniken preto nepodložene tvrdí, že stavitelia pyramid poznali napr. Ludolfovo číslo, tzv. „zlatý rez“ a čo ja viem ešte čo. Notoricky to opakuje po mnohých starších autoroch, ktorých je také množstvo, že sa ich tu ani nepokúšam vymenovať. K tomu ale celkom nepoeticky hovorím: **nechápem Dänikenov úžas nad „súvislostami“ tohto typu!** Keby si zobral na mušku hoci náš bratislavský **hotel Kyjev** alebo starý **Manderlák** a začal premeriavať, násobiť, deliť a ak to dokáže, môže aj odmocňovať a umocňovať, a poškuloval by pritom do rôznych tabuliek, tak by bol zaiste prekvapený, aké „zázračné zhody“ by objavil! Takýmto spôsobom sa totiž dá zistiť „súvis“ a „zhoda“ všeličoho so všeličím. Otázkou by som obrátil: **Existujú vôbec nejaké veci, medzi ktorými sa nám nepodarí nájsť nejaké „súvislosti“?** Asi nie. Tí, ktorých som týmto nahneval, nech skúsia za domácu úlohu nájsť napríklad súvis medzi dĺžkou svojej topánky a počtom kandelábrov na ich ulici, medzi špecifickou hustotou blata na svojich topánkach a priemernou váhou zlatej rybky, medzi počtom priečok na rebríku do neba a počtom zubov prezidenta Obamu, medzi... Som presvedčený, že sa im to určite podarí. Musia byť však trezriví až dovtedy, kým to „presne nesadne“. Aspoň tak presne, ako sa to vždy darí aj eskamotérovi Dänikenovi.

Däniken a Ezechielovo UFO

Pretože sa zdá, že Däniken začal blúzniť o návštevách mimozemšťanov hlavne po prečítaní biblickej knihy proroka Ezechiela, ako to aj sám priznáva napríklad v rôznych rozhovoroch, pozrel som sa na tento problém trochu bližšie. Pre nábožensky orientované časopisy som o tom napísal špeciálnu esej, a preto z tohto textu Dänikenovo blúznenie o prorokovi Ezechielovi vynechávam.⁶

⁶ Esaj bude po recenzii pravdepodobne publikovaná v časopise *Studia Aloisiana*, alebo *RAN - Radosť a nádej*, alebo možno nikde.

Radšej sa budem v nasledujúcich riadkoch venovať aj iným hodnoteniam Dänikenovej práce.

Čo si myslia vedci o Dänikenovi?

Prof. Carl Sagan bol (zomrel v r. 2012) profesorom astronómie a kozmických vied. Bol aj riaditeľom planetárneho výskumu na Cornellovej univerzite. Keďže bol osnovateľom projektu SETI (z anglického Search for Extraterrestrial Intelligence – Hľadanie mimozemských civilizácií) a silným zástancom hypotézy o existencii MZC, nemožno ho podozrievať, že by Dänikenove snahy chcel apriórne odsúdiť. Aj napriek tomu o Dänikenovi píše: ... **keby existovali solídne dôkazy, že nás v minulosti také bytosti navštevovali** (t. j. mimozemšťania – I.K.), **neobvyčajne by to uľahčilo našu úlohu** (splnenie programu SETI – I.K.). **Lenže také dôkazy žiaľbohu doteraz neexistujú!**

Sagan ďalej hovorí: ... **dôkladnejšie štúdium Dänikenových kníh ukáže sústavné potláčanie mnohých archeologických dôkazov, že tieto stavby boli dielom ľudských bytostí...**, alebo na inom mieste: ... **Dúfam tiež, že pokračujúca popularita kníh typu Spomienky na budúcnosť sa využije v kurzoch logiky na stredných a vysokých školách ako námet pre lekcie o ledabолоm myslení!**

A ešte raz slová profesora C. Sagana: ... **domnievam sa, že popularita Dänikena je pôvodu teologického...** Dänikenove tézy sú populárnym náboženstvom, ktorého intelektuálna úroveň je presne **na úrovni komiksov so supermanmi, ale bez elánu supermanov. Že písanie také nedbalé ako je Dänikenove, ktorého základnou tézou je, že naši predkovia boli blbci, môže byť natoľko obľúbené, je ukázkou ľahkovernosti a skepsy našej doby. Myšlienka, že bytosti odinakial nás zachránia pred nami samotnými, je však nebezpečnou doktrínou – podobne ako dôverovanie šarlatánovi, ktoré odrádza pacienta od návštevy odborného lekára, schopného pomôcť mu...** Doba je už taká, že **naivné dogmy ako sú Dänikenove, sa dobre predávajú, hoci môžu predstavovať – a ja si myslím, že naozaj predstavujú – malé, ale konkrétne spoločenské nebezpečenstvo.**

A teraz ponúkam názor **profesora teológie dr. Roberta S. Ellwooda** z univerzity v Južnej Karolíne. Je o to závažnejší, že hodnotí až 13 Dänikenových kníh (vrátane prvých dvoch), ktoré nebezpečne fantazirujú s biblickými textami. Profesor píše: **Som presvedčený, že Biblia má s UFO tak málo spoločného, ako s vedeckým výskumom hviezdnych atmosfér.**

Inde pokračuje: **Mal som dojem, že je to beznádejná znôška hmlistých teórií a skomolených faktov od autorov, ktorí nemali ani potuchy o väčšine toho, čo je známe o jazyku a kultúrnom zázemi starých kníh, ba ani o zákonoch logického myslenia!**

A pokračuje... **tieto knihy** (dänikenovského typu – I.K.) **pokladám**

väčšinou za nezmyselné ako po stránke historickej, tak i po stránke faktickej...

Teológia UFO sa prevažne usiluje o vytvorenie nových mýtov...

Tesné vzájomné prepojenie špiritizmu a kultu UFO nie je prekvapujúce, pretože v oboch skupinách nachádzame často tých istých ľudí!

(Všetky vyjadrenia v tejto časti sú z vynikajúcej knihy **Rolanda Storryho** *The Space – Gods Revealed – Podvržené poselství Bohů* [7])

Nebezpečná paralela: MUDr. Eugen Jonáš a Däniken

Pred viac ako 25 rokmi astronómovia a iní odborníci upozorňovali, že z astrologických bludov MUDr. Eugena Jonáša (ASTRA – Nitra), tejto hanby našej kultúry (s vedou to nemalo vôbec nič spoločné) hrozí okrem iného aj nebezpečenstvo, že dr. Jonáš svojou astrologickou autoritou (je to neuveriteľné, ale je to tak!) pomotá hlavy laikov i v oblasti náboženstva. Stalo sa. V roku 1990 napísal tri teologicky zúfalé brožúry: *Satan, Nepoškrvnene počatá, Očistec* [4 – 6]. Cirkev však, až na dve svetlé výnimky jasnej reči, na to vôbec nereagovala (bol to už zosnulý mons. **R. Baláž** [1] a páter profesor **L. Csontos** [2]). Na nebezpečenstvo podobného možného „prechodu“ do oblasti teológie som vopred upozorňoval aj v prípade Dänikena a opäť sa táto obava naplnila. Po vybudovaní jeho akejsi celosvetovej „kozmoautority“ (znova je to neuveriteľné, ale je to tak!) aj on prešiel na pole, ktoré ešte nestačil svojimi výmyslami skontaminovať. Túto smutnú skutočnosť a naplnenie mojej pesimistickej predpovede najlepšie dokumentuje jeho kniha *Zjavenia – javy, ktoré vzrušujú svet* (Práca, Bratislava, 1992), o ktorej chcem uviesť aspoň pár slov.

„Veriaci“ Däniken píše ateistickú príručku (alebo: Stručná recenzia knihy *Zjavenia* [10])

V žiadnom prípade sa mi nechce a ani sa nebudem púšťať do vážnejšej recenzie tohto ďalšieho nepodarku z hotelierovho pera (možno inde a inokedy), ale chcem cirkevnú vrchnosť i veriacich laikov v súvislosti s diskutovanou témou upozorniť na pár nebezpečných skutočností.

Na 242 stranách tohto nechutného literárneho cvičenia Däniken jasne dokumentuje to, čo som sa snažil zvýrazniť už v predchádzajúcom texte: totiž **jeho povrchnú znalosť predmetu, o ktorom poučuje a píše!** Däniken napríklad vôbec nepozná učenie Cirkvi o autenticite zjavení, čo sa vyžaduje (resp. nevyžaduje), ako sú (alebo nie sú) záväzné súkromné zjavenia, aké sú zásady pre skúmanie ich pravosti (napr. zásady pápeža Benedikta XIV.), atď. V mnohých teologicko-filozoficko-morálnych súvislostiach javu, o ktorom píše, sa iba bezradne potkýna. **Snaží sa vzbudiť dojem veriaceho človeka, úprimne hľadajúceho odpoveď na dôležité otázky kresťanskej vierouky.** Mám tým na

mysli napríklad vznik dogiem, podstata zjavení, inšpirácia Duchom Svätým, čo je zázrak, vzťah a podstata osôb Najsvätejšej Trojice, božstvo Krista a pod. Jednoducho sa stavia do pózy **zvedavého robotníka vo vinici Pánovej** (s. 5 c. d.). Po podivuhodnom 50-stránkovom prehľade zjavení (hlavne mariánskych), mimochodom písanom v znevažujúcom tóne, ktorý je ďaleko od konštruktívnej, potrebnej a dobre mienenej skepsy, sa celkom sebavedome púšťa do rozoberania rôznych teologických otázok. Nachádzame tu mnoho nepresností, prekrúcaní, i vecí, ktoré si asi musel vycucať z prsta. Na to sme si už ale zvykli, alebo si jednoducho zvyknúť musíme. Nebezpečenstvo je iba (ozaj iba?) v tom, že neinformovaného laika to môže dokonale popliesť, a keďže ide o oblasť náboženstva, je tu aj riziko vážnejších dôsledkov. Svojsky interpretuje učenie o neomylnosti Cirkvi (s. 54), najprv ho však, ako je to jeho zvykom, musí skreslene a tendenčne čitateľovi podať. Potom deklaruje evanjelistov iba na interpretov čohosi a suverénne popiera, že boli súčasníkmi Krista (s. 55), atď., atď. Na s. 56 sa dokonca bez hlbšieho zdôvodnenia dočítame, že **záležitosť s protokanonickým textom je symptómom vznešeného teologického zavádzania**. Ďalej píše: **Je to geniálne a naozaj hodné najvyššej inšpirácie – v sedemtisícročných ľudských dejinách to nemá páru – že pretrvala rozprávka o Biblii ako o „Slove Božom“**. No to, že **protokanonické texty, v ktorých to len tak prekypuje protirečieniami a falzifikátmi, si dokonca ešte nárokujú označenie „Božie slovo“, hraničí so schizofréniou!** Na s. 58 Däniken o Biblii pokračuje takto: **Nie je tu teda inšpirácia duchom a už vonkoncom nie Svätým Duchom. „Slovo Božie“ sa podarilo ako v balotáži – v tajnom hlasovaní s bielymi alebo čiernymi guľkami**. A Erich sa ďalej pýta a rozhorčuje takto: **Ako dlho si ešte budú myslieť** (predstaviteľia Cirkvi – I.K.), **že protirečenia a falzifikácie možno označovať za „želanie Boha“, „za blaho veriacich“, alebo za „inšpiráciu Duchom Svätým“?** To by snáď aj stačilo.

Tento „rozbeh“ Däniken na ďalších stránkach nielen udržuje, ale aj stupňuje. Neuveriteľným spôsobom diskutuje vzťah 1. a 2. (s. 60), ale aj 3. (s. 61) Božskej Osoby! Nasledujú Dänikenovi už vlastné „kritické“ (rozumej primitívne naivné), ledabole úvahy o dedičnom hriechu, Adamovi a Eve, rajskom hadovi, diablovej a **dobrotivom Bohu posadnutom infámiou** (čiže hanebnosťou, podlosťou – I.K.) (pozri s. 64 – 67). Dejiny spásy vníma Däniken ako **strašidelnú rozprávku s myšlienkami barbarského pohanstva** (s. 68). A na rad prichádza Ježiš. Najväčšie starosti má Däniken s tým, **do akej sekty chodil adolescent Kristus?** Pomaly ale pracuje na spochybní Krista ako historickej osoby (s. 74).

Teraz uvediem pár poučení a exegetických „objavov“ majstra Dänikena: **Ján Krstiteľ je strhujúci a prefikáný rečník a Ježiš je učennivý žiak v púšti, ktorý sa od kazateľa Jána učí metódy masovej psychológie** (s. 77). Däniken však nešetří ani apoštolov, lebo podľa

neho *to veru neboli nijaké neviniatka... Prinajmenšom štyria z nich boli tzv. muži dýky* (s. 78) a *Peter bol prešibaný chlapík* (s. 80).

Takže, čo bol Ježiš podľa Dänikena? *Ježiš bol zbožný muž, ale nie „Jednorodný Syn Boha“, bol politicky činný, ale nebol „Vykupiteľ“* (s. 81). Navyše je Kristus *jednoznačne narcista* (človek so zmyselnou záľubou v sebe samom – I.K.) (s. 85).

Potom príde na rad, samozrejme, nepoškvrnené počatie (s. 83) a Jánove vynechávanie pamäti (s. 84). Däniken ale Ježišovi nedá pokoj a najradšej by ho prehlásil za nenormálneho. Podľa Dänikena *psychológia by na to dnes mohla uviesť pádne dôvody* (s. 88) a dokonca nasledujú jeho amatérske pokusy, ako to zdôvodniť i podľa Písma! (Mk 9, 38; Mk 7, 22 – 23; Mk 3, 21 – Ježiš vraj nepoznal svojich najbližších...). Staré ateistické príručky (prečítal som ich veru dosť) ďaleko zaostávajú aj pri Dänikenovom pohľade na nanebovstúpenie Krista, ale najmä v hľadani a možno i v počte zistených protirečení Nového zákona. Keď Däniken „odborne“ porovnáva texty Biblie s budhizmom, hinduizmom, atď. (s. 97 – 100), hneď som tušil, že príde k téme inkarnácie a reinkarnácie a potom k téme jemu najvlastnejšej: **vesmír**. Tu som profesionálne spozornel a ostal som v nemom úzase: **krkolomnejšie a hlúpejšie úvahy o Kristových inkarnáciách (a ich trvaní), o ich počte (od 680 miliónov po 3 400 miliónov!) na planétach (akých?) v medzigalaktickom vesmíre (Čo to je?! Netušil som, že medzi galaxie sa dá vopchať nejaký vesmír!?)** som snáď čítal iba u Dänikenovho konkurenta Clauda Vorilhona v knihe *Čo mi povedal mimozemšťan* [15]. Tieto Dänikenove pasáže odporúčam do pozornosti každému, kto si ešte stále vážne myslí, že Däniken je mysliteľ, osobnosť, spisovateľ literatúry faktu a dokonca vedec (nech si pozrie aspoň s. 101 – 102). Ešteže Däniken neprehlásí Krista za kozmonauta. V komickej polemike túto tézu „vyvracia“ jemu podobnému pomätencovi dr. Viacheslavovi Zajcevovi. Ale na s. 106 Däniken uzatvára, aby sme nedajbože na to nezabudli: **Ježiš nebol ani „Jednorodný Syn Boží“, ani „Vykupiteľ“, a jeho činy, kázne a učenie nepochádzajú z Božej inšpirácie.**

Potom sa „veriaci“ Erich opäť vracia k téme zjavení, zázrakov, uzdravení a pod. Posudzuje „**telepata**“ **pátra Pia** a na s. 122 – 161 sa nám popri Dänikenovi „teológovi“ predstavuje aj Däniken „psychológ i psychiater“, skrátka vşeodborník v antropológii aj medicíne! Däniken všetko zvláda suverénne, bez štipky neistoty a hanby. Hypnóza, sugescia, podvedomie, postmortálne a transcendentálne stavy – to všetko sú oblasti, kde sa Däniken pred laikom opäť sebaisto predvádza. Spomeňme si, že to bolo podobne aj v astronómii, paleontológii, archeológii či v pyramidológii, a hlavne pamätajme na to, čo sa za tým skrývalo: **Obrovská a hlboká prázdnota!** V závere knihy sa Däniken a jeho zámerly prezrádzajú v úplnej nahote.

Dňa 5. mája 1974 sa uskutočnil rozhovor Dänikena s „**grand old**

lady“ - veľtýňnou Jeane Dixonovou (!). Takže aj od nej (Jeane vraj predpovedala 11 rokov vopred smrť Johna F. Kennedyho!) dostal Erich potvrdenie svojich téz o návšteve MZC na našej Zemi, ale i ďalšie informácie. Napríklad také, že *UFO riadia ženy, že v krátkom čase objavíme planétu pri Jupiteri* (kde je?), atď. (s. 189 - 191). Na s. 192 sa asi Däniken (alebo prekladateľ?) nepresne vyjadril či preriekol, keď že hovorí: *Pre moju hypotézu o návšteve mimozemšťanov na zemeguli som vela informácii čerpal z mytológie*. Podľa mňa čerpal priamo z mýtov a nie iba z vedy o nich! Aj ďalej Däniken evidentne blúzni. Tára o *astrálnom tele a aure* (s. 193). Bonbónik pre fyzika sú „vedomosti“ a hlavne interpretácie tzv. **Kirlianovho efektu** (údajné zobrazenie už neexistujúcich, napr. amputovaných orgánov), s ktorým sa často oháňajú aj psychotronici, majúci hneď naporúdzi „vysvetľujúce“ pojmy ako napríklad *aura*, resp. *bioenergetické pole* (s. 194). „**Ducharína**“ tu už kulminuje a na scénu opäť prichádzajú staré triky ufomanov aj v podobe **konšpiračných teórií**. Ide napr. o zatajovanie zdrojov prečudesných informácií, lebo všetko je **Top Secret - Prísne tajné!** Asi aj preto iba *istý* fyzik z CERNu v Ženeve hovorí: *Nám sa tu začínajú nadzemské pomery. Registrujeme isté účinky, pokúšame sa určiť zákonitosti. Odpoveď na príčiny týchto účinkov nepoznáme. Tu sa možno začína svet duchov*. Samozrejme, že jedine takto a takáto „fyzika“ môže potvrdzovať svet duchov! Na ďalších stranách Däniken konečne vysvetľuje, prečo vôbec písal o zjaveniach: chce nám totiž k oficiálnym ponúknuť *alternatívne vysvetlenie*. Že aké? Tu je, a prosím teológov, aby sa poučili: *Zjavenie je vlastne iba prostriedok komunikácie medzi obrovsky vzdialenými svetmi a inteligenciami!* (s. 200). Alebo nám to dobrotivý Däniken povie aj inak, sofistikovanejšie: *Vznik našej inteligencie prostredníctvom MZC môže byť aj príčinou ozajstných zjavení* (s. 203). Na posledných stranách tohto gejíru nepodložených tvrdení, ktorý mimochodom nikdy nevyšcháva, je to už ten Däniken, ako ho poznáme z iných kníh, kde svoje kozmické náboženstvo a nezmysly o návštevách MZC zdôvodňoval podľa „faktov“ z rôznych vedných disciplín. Teraz akoby toto zdôvodňovanie vyplývalo z teológie samej, resp. z jej neschopnosti zmocniť sa otázky zjavení.

Na s. 200 začína unúvať voľnými, ničím nepodloženými úvahami o existencii „starších“ slnečných sústav, ako je tá naša, o „starších“ inteligenciách, atď. Na s. 201 pokračuje, akoby bol ozaj jedným z *mimozemských akademikov*, o ktorých hovorí, lebo dokonale pozná celý ich *program osídlenia kozmu a riadených mutácií* a pod.! Dostane sa nám aj poučenia o *levitácii*, keď sa počas vízií osoby voľne vznášajú... (s. 207). Potom Däniken nepochopiteľne tvrdí čosi, čo protirečí jeho doterajšiemu tvrdeniu (t. j. že má dôkazy o návštevách MZC na Zemi). Na s. 208 totiž „vysvetľuje“, *prečo mimozemšťania na Zemi nezanechali po sebe nejaké prístroje a stopy!* Tvrdí, že by *zhrdzaveli, zničili by ich vojny, zemetrasenia alebo záplavy!!!* Tomu

sa ozaj nedá rozumieť... Dozvedáme sa tiež, prečo neurobili MZC žiadnu chybu v plánovaní svojich letov (s. 208). Možno ešte žasneme nad tým, **ako súvisí Leonardo Da Vinci a MZC** (s. 209 – 210) a dozvieme sa, **ako prišiel Niels Bohr na model atómu** (s. 211). Nakoniec asi upadneme do mdlôb, keď sa dozvieme o úžasnej Dänikenovej teórii sna a niečo o nositeľoch Nobelových cien: **Pre Nobelovky stačí**, podľa Ericha, iba **snívať, t. j. komunikovať s MZC a prebrať od nich nápad!** (s. 213). Ospravedlňujem sa čitateľom i Erichovi, ak som tieto jeho absurdnosti zle pochopil. Ale určite nám radí, že **sa musíme konečne zbaviť nezmyselnej myšlienky, že zjavenia sú náboženské privilegium** (s. 213). Ešteže sa ten Däniken každý deň modlí!

Je mlčanie zlato?

Vážnejšie ako celý tento Dänikenov blábol je tu však fakt mlčania. Predovšetkým by nemali mlčať kresťanskí vedci, ale ani predstavení cirkvi, ktorejkoľvek! Žiadalo by sa ozvať a vystríhať (nie zakázať!) veriacich pred nebezpečnou brakovou literatúrou zahalenou do kliše náboženských slov. Počuli sme nejaké výhrady voči tomuto fenoménu v našich kázňach, televíziách, rozhlasoch a konferenciách? Pretože toto mlčanie o niečom svedčí, alebo dokonca niečo potvrdzuje – **Qui tacet consentire videtur!** Ja som protesty nepočul nikde, ale žiaľ, počul som podobné duchariny, a to na miestach, kde by som to nikdy nečakať! Ospravedlňujem sa nepočetným svetlým výnimkám, ak vôbec existujú.

Či nie je prevažne nevedomosť sestrou, ak nie matkou zbytočného pochybovania a prvým vykročením k rôznym náhradám skutočnej viery (napríklad extrémistické sekty a rôzne „náboženstvá“ pod širokým dáždnikom hnutia New Age a pod.) **až smerom k ateizmu?** Myslím si teda, že množstvo reči okolo duchovnej obnovy nášho národa by mohlo a malo obsahovať aj určité usmernenia, orientáciu a zdravú propagáciu kritického myslenia pre našich veriacich. (Dávnejšie sa to malo konať v rámci KVD – Katolíckeho vzdelávania dospelých.) Kňazov a biskupov k tomu dokonca zaväzuje a vyzýva CIC (pozri Kánon 279, § 1 a 3). Ani teraz snáď ešte nie je neskoro!

Slovo na záver

Nemyslím si, že Däniken do Bratislavy „prišiel, uvidel a zvíťazil“, ale skôr, že **prišiel, uvidel** (hlavne čo všetko si môže dovoliť), **znova ľudí rutinérsky zmiatol a spokojne odišiel. Na vine nie je však on, ale my sami!**

Nemyslím si ani trochu, že som svojimi riadkami aspoň niektorých Dänikenovcov dostal do pochybností. Taký naivný nie som. Uvedomujem si totiž, že **B. Franklin** správne odhadol ten prečudesný paradox ľudskej psychiky, keď v súvislosti s medicínskymi šamanmi tvrdil, že

niet väčších podvodníkov, ako sú ľudoví liečitelia... okrem ich obetí.

To isté platí i o fanatických zástancoch nepodložených Dänikenových vízií. Okrem toho viem a stotožňujem sa s **A. Clarkom** v tom, že ... *jav UFO nehovorí absolútne nič o inteligencii niekde vo vesmíre, zato však ukazuje, aká je vzácna na Zemi*. Som si, žiaľ, vedomý aj skutočnosti, že *proti ľudskej hlúposti aj bohovia bojovali márne* (F. Schiller), ale i faktu, že *boj s ľudskou hlúpostou sa síce vyhrať nedá, ale zutekať z neho tiež nemôžeme, pretože by potom ľudská hlúposť zaplavila celý svet* (J. Werich). Aj **A. Einstein**, samozrejme, vedel o tvrdení, že *ľudská hlúposť a vesmír sú nekonečné*. Smutne, ale múdro však dodal, že iba o tom druhom nemá istotu! **Azda najpohodlnejšie by bolo nerobiť nič. To by však stačilo na úplné víťazstvo zla a lži.**

Takže aj preto som sa pokúsil o týchto pár úvah, ktoré som mohol vyjadriť iba vďaka tým, ktorí o tejto problematike popísali dokonca aj knihy (R. Story, P. Coll, M. Grün, Z. Kukul, R. a J. Malinovci, T. A. Ponorri, K. Pacner, V. Zamarovský, atď.) alebo aj príležitostné články a preklady (J. Kabelík, I. Krčméry, K. Kuchař, P. Pavel, V. Šolc, atď.).

Nekritickým Dänikenovým fanúšikom a nadšencom hypotézy UFO ešte v dobrom úmysle odporúčam neustále si pripomínať príslovie Východu, ktorým sa sovietsky astrofyzik prof. J. S. Šklovskij (dnes už nebohý) prekvapivo zaradil v otázke existencie MZC do skupiny rozvážnych skeptikov: **Ak dychtivo čakáš na svojho priateľa, nesmieš považovať ťlkot svojho srdca za dupot kopýt jeho koňa!** (povedané na sympóziu SETI v Talline v decembri 1981).

Literatúra

- [1] BALÁŽ, R: In: Acta curie episcopalis neosoliensis, 1991, č. 6/91.
- [2] CSONTOS, R: In: Katolícke noviny, č. 30/1990, s. 14; ibid. č. 31/1991, s. 11.
- [3] KUCHAR, K.: In: Lidé a Země, 1970, roč. 19, č. 6, s. 266.
- [4] JONÁŠ, E.: Satan. Nitra, Astra 1990.
- [5] JONÁŠ, E.: Nepoškrvnene počatá. Nitra, Astra 1990.
- [6] JONÁŠ, E.: Očistec. Nitra, Astra 1990.
- [7] STORY, R: Podvržene poselství bohů. Praha, Panorama 1983.
- [8] ŠOLC, V.: In: Lidé a Země, 1970, roč. 19, č. 8, s. 356.
- [9] von DANIKEN, E.: Oči sfingy. Bratislava, Obzor 1991.
- [10] von DANIKEN, E.: Zjavenia. Bratislava, Práca 1992.
- [11] von DANIKEN, E.: Prorok minulosti. Bratislava, Remedium 1994.
- [12] von DANIKEN, E.: Dôkazy. Bratislava, Remedium 1994.
- [13] von DANIKEN, E.: Boli bohovia na zemi? Bratislava, Remedium 1995.
- [14] von DANIKEN, E.: Po stopách všemocných. Bratislava, Slovenský spisovateľ 1995.

- [15] VORILHON, C.: Čo mi povedal mimozemšťan. Natanjoga 1992.
- [16] ZAMAROVSKÝ, V.: Jejich veličenstva pyramidy. Praha, Československý spisovateľ 1986.

RNDr. Igor Kapišinský, CSc., bývalý pracovník Astronomického ústavu SAV. Pre svoju nepoddajnú povahu musel po dosiahnutí dôchodkového veku AÚ SAV opustiť a podľa vlastných slov sa stal „astrofyzikom v.v.“. Zomrel náhle v septembri 2014. Jeho nekrológ prinášame na inom mieste nášho časopisu.